

MO KIRKE, RANA KOMMUNE, NORDLAND

Tilstandsregistrering av kunst og inventar, 2022

Nina Kjølseth Jernæs og Iver Schonhowd

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Mo kirke, Rana kommune, Nordland Tilstandsregistrering av kunst og inventar, 2022	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 144	Publiseringsdato 12.12.2022
	Prosjektnummer 1022278-01	Sider 12
	Avdeling Konservering	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Nina Kjølens Jernæs og Iver Schonhowd	ISSN 2703-7797 ISBN 978-82-8101-291-2	Oppdragstidspunkt / periode utført Sept-okt 2022
	Forsidebilde Detalj fra altertavlen i Mo kirke. Foto: Nina K. Jernæs, NIKU.	

Prosjektleder Nina Kjølens Jernæs
Prosjektmedarbeider(e) Iver Schonhowd
Kvalitetssikrer Kjersti Marie Ellewssen

Oppdragsgiver / finansiert av Riksantikvaren
--

Sammendrag Som ledd i de nasjonale oppgavene tildelt fra Klima- og miljødepartementet gjennomfører NIKU i samarbeid med Riksantikvaren tilstandsregistrering av kunst og inventar i norske kirker årlig. I 2022 gikk turen til Helgelandskysten i Nordland. Det ble gjennomført en tilstandsregistrering av kunst og inventar i Mo kirke i september, 2022. Mo kirke har noe inventar fra da kirken var relativt ny i 1724, med altertavle og to messehogler som i dag er plassert i montre. Prekestolen fra 1860 har bevart deler av den eldre prekestolen. Kirken har gjennomgått flere restaureringer med inventar og nytt interiør som kobles til de store arbeidene, som blant annet fondmaleriene fra 1866 bak dagens alter. Den ene messehakelen fikk TG 3, de store lerretsmaleriene i koret har løs maling og fikk TG 2, mens resten av de registrerte gjenstandene var i god stand og fikk TG 1.
Abstract In collaboration with The Directorate for Cultural Heritage, NIKU carries out condition registration of art and furnishings in Norwegian churches annually. This is a part of the national tasks assigned by the Ministry of Climate and the Environment. In 2022, the trip went to the coastal area of Helgeland in Nordland County. A condition assessment of art, inventory and interior was carried out in Mo church in September 2022. The possesses interior and inventory originated from the building of the church in 1724. The pulpit from 1860 has re-used parts from the previous pulpit. The church has undergone changes throughout time, this is reflected in the interior, as one can see in the painting from 1866 behind the altar. One of the cloaks was assessed and given the condition grade (TG) 3, the large canvas paintings in the chancel have loose paint and got TG 2, whilst the rest of the registered items were in good condition and got TG 1.

Emneord kirkekunst, kirkeinventar, tilstandsregistrering, konservering
Keywords Religious art, church inventory, condition assessment, conservation

Avdelingsleder
 Kjersti Marie Ellewssen

Innholdsfortegnelse

1	Prosjektopplysninger	7
2	Bakgrunn for tilstandsregistreringene	7
3	Sammendrag av tilstandsregistreringen i Mo kirke i 2022	8
3.1	Kunst/inventar med tilstandsgrad 3	8
3.2	Kunst/inventar med tilstandsgrad 2	8
3.3	Kunst/inventar med tilstandsgrad 1	8
4	Ytterligere anbefalinger	9
5	Kilder	9
6	Fotografier september 2022	9

1 Prosjektopplysninger

Kirke:	Kulturminne ID 84962-1, Mo kirke, Rana kommune, Nordland
Kirketype:	Korskirke i tre, oppført 1724.
Vernestatus:	Automatisk listeført
Klimaregistrering:	Nei
Bruksfrekvens:	Nesten daglig
Oppvarming:	Stråleovner under kirkebenkene med brukstemperatur 21 °C og hviletemperatur (om natten) på ca 16,5 °C. Sakristiet varmes opp for seg.
Belysning:	Elektrisk belysning
Befaring:	30.09.2022
Registratorer:	Nina Kjølsten Jernæs og Iver Schonhowd, NIKU
Rapport:	12.12.2022
Foto:	Nina Kjølsten Jernæs, NIKU, og Henrik Smith, Riksantikvaren
Prosjekt:	Tilstandsregistrering av kunst og inventar i kirker 2022.

2 Bakgrunn for tilstandsregistreringene

Tilstandsregistreringene er gjennomført i samarbeid med Riksantikvaren, og med nasjonale midler fra Klima- og miljødepartementet. Formålet er å vurdere og registrere tilstanden på veggfast og flyttbar kunst og inventar. Tilstandsregistreringen vil fungere som et grunnlagsdokument for videre planlegging av vedlikehold, sikring og konservering av kunst og inventar i kirkene.

Tilstanden ble undersøkt i hovedsak visuelt og registrert på stedet. De viktigste dataene som blir registrert er følgende:

- Objekttype (altertavle, prekestol, veggdekor osv.).
- Objektbeskrivelse (gjenstandens utforming, f.eks. dekor og farger, og størrelse).
- Gjenstandsmateriale (hovedmaterialene som gjenstanden består av).
- Tilstandsgrad (Tilstandsgraden registreres med tallverdier fra TG 0 – 3, hvor TG 0 betyr god tilstand, ingen tiltak nødvendig, TG 1 stabil tilstand (gjenstanden kan ha noen skader, men ingen aktivitet i skadene) overvåking anbefales, TG 2 noe skadeutvikling registrert, overvåking/behandling anbefales og TG 3 dårlig tilstand med betydelig skadeutvikling registrert og behandling nødvendig). TG 9 benyttes dersom man ikke har anledning til å utføre tilstrekkelig undersøkelse, for eksempel på grunn av plassering.
- Tilstandsbeskrivelse (en forklaring av tallverdiene).
- Bevaringsgrad (Hvor mye av gjenstanden som er opprinnelig, og eventuelle nyere overmalinger, mangler ved gjenstanden, avdekkinger osv.).
- Skadeårsak (tørkeskader, lyspåvirkning osv.) dersom kjent.
- Tiltakstype (f.eks. overvåking, behandling mm. Vurderes først og fremst ut fra tilstandsgrad og i en viss grad bevaringsgrad og verdi).

Dataene fra registreringene legges inn i Riksantikvarens datasystem, Askeladden, mens denne rapporten er et sammendrag av registreringene som er utført.

3 Sammendrag av tilstandsregistreringen i Mo kirke i 2022

Mo kirke har noe inventar fra da kirken var relativt ny i 1724, med altertavle og to messehakler som i dag er i montre. Prekestolen fra 1860 har bevart deler av den eldre prekestolen. Kirken har gjennomgått flere restaureringer med inventar og nytt interiør som kobles til de store arbeidene, som blant annet fondmaleriene fra 1866 bak dagens alter. Den ene messehakelen fikk TG 3, de store lerretsmaleriene i koret har løs maling og fikk TG 2, mens resten av de registrerte gjenstandene var i god stand og fikk TG 1.

3.1 Kunst/inventar med tilstandsgrad 3

Objekt: Messehakel, muligens fra 1700-tallet, i rød velur, kantet med gullbånd. Brodert på begge sider og med emblem i brysthøyde på begge sider. Emblem på forsiden er et kors brodert i gullbånd. Plassert i monter i sakristiet. Mål: H: 103 cm, B: 70 cm. *Bevaringsgrad:* Tidligere reparert ved venstre skulder. *Tilstandsvurdering:* Venstre skulder rakner og tidligere reparasjoner er også utsatt for belastning. Rift midt på høyre side på kant, ikke gjennomgående, da nytt før er påmontert i nyere tid. *Anbefaling:* Konservering og nytt oppheng.

3.2 Kunst/inventar med tilstandsgrad 2

Objekt: 3 lerretsmalerier malt med oljemaling montert på fondvegg bak alter. Felles arkitektonisk omramming i klassisk stil. Den hellige ånd montert i senter øverst i midtpartiet. Hovedmaleri signert Balle Lund 1866 (Eilert Balle Lund). Hovedmotiv er himmelfarten, høyre motiv er apostelen Johannes med ørnen og venstre motiv er Moses med de 10 bud. H: ca 450cm, B: 550 cm, er inklusive omramming. *Bevaringsgrad:* Noen farger har tydelig falmet, blandt annet på kappen til Johannes og på en av kappene på hovedmotivet (burgunderrød). Her har lasuren bleknet. Ellers god bevaringsgrad. *Tilstandsvurdering:* Lerretene er buklete og hovedmaleriet siger i nedre del. Stedvise avskallinger på blå kappe på Moses og flere av kappene til personer i hovedmotiv. Gjelder spesielt blå og rød farge. Løs maling i nedre venstre hjørne på hovedmotiv. Det er gjort innfyllinger i nedre del på venstre side og det er også oppskallinger. Også stort utfall av maling i Jesus kappe. Hele høyre side på høyre maleri med Apostelen Johannes har krakeleringer og oppskallinger. *Anbefaling:* Overvåking av løs maling, vurdere oppvarmingsrutiner og solskjerming på vinduer over galleriet.

3.3 Kunst/inventar med tilstandsgrad 1

Objekt: Altertavlen i sakristiet ble skåret i 1766 og bemalt i 1768. Bemalt tre og andre materialer er brukt til dekorering. Den er skåret av Jens Pedersen Fagermo og malt av Povel Kolset. Predella med skriffelt, hovedmotiv: Nattverden, Korsfestelsen og Den hellige ånd øverst. Korsfestelsen og nattverden utført i dyprelieff. Mål: H: 360, B: 275, D: 18 cm. *Bevaringsgrad:* Altertavle synes å være komplett, unntatt ørene på lammet. Feltene som flankerer hovedmotivet har innfelling under motivene. Det er synlige overmalinger. *Tilstandsvurdering:* Konstruksjonsmessig er altertavlen i god stand, og ingen løs maling er observert. Litt stearinsøl på predella. Støvete og skitten på horisontale overflater *Anbefaling:* Overvåking.

Objekt: Messehakel datert 1763 i rød velur. I front er det et kors i gullbånd, brodert datering 1763 nederst på messehakelen. Plassert i monter i sakristiet. H: 126 cm, B: 85 cm. *Bevaringsgrad:* Tidligere reparert rifter ved nedre kant. *Tilstandsvurdering:* Tilstanden er med forbehold, da det ikke var tilgang inn i monter. Flere partier i nedre kant hvor veluren er slitt bort, ellers bruksslitasje. Montert i lukket monter og på en henger som bør polstres for mindre belastning på skulderparti. *Anbefaling:* ny henger.

Objekt: Lite dekorert skap, sannsynligvis fra 1700-tallet, der fire av sidene har dekor malt med oljemaling i fargene rødt, grønt, blått og hvitt. Fjærbelagt låsemekanisme. Står i sakristiet. Mål: H: 34 cm, B: 19 cm D: 19 cm. *Tilstandsvurdering:* mekaniske skader og bruksslitasje. *Anbefaling:* Overvåking.

4 Ytterligere anbefalinger

I kapittel 3 gis det anbefalinger for hva som trengs av konservering for å bevare kirkens kunst og interiør. Arbeidet som anbefales utført, krever spesialkompetanse i de aller fleste tilfeller. Det vises derfor til en kartlegging som KA Kirkenes arbeidsgiverorganisasjon, har gjort i 2022. Her beskrives norske kirkers unike samling av kunst, bruksgjenstander og liturgiske gjenstander, som krever egnet kompetanse og erfaring innen arbeid med lignende materiale. Eksempler på dette er malerikonservator for arbeid med bemalte gjenstander og kunst, gjørtler med erfaring innen reparasjon av kulturhistorisk viktige gjenstander av messing og bronse og sølvsmed med kompetanse på kirkesølv.

Rapporten som omfatter kartlegging av blant annet nødvendig kompetanse for å konservere/restaurere/repasere gjenstander som finnes i norske kirker, er tilgjengelig her: «Kirkens særskilte verdier. Kartlegging av omfang, tilstand og kritisk kompetanse (2022)»: https://www.ka.no/_service/300851/download/id/719741/name/Kirkenes+s%C3%A6rskilte+verdier+KA+rapport+2022+-+web.pdf

Det er viktig at alt av eldre kirkeinteriør og liturgiske gjenstander registreres i Kirkebyggdatabasen. Dersom dette ikke er gjort, anbefales det å registrere kulturhistoriske gjenstander med tekst og bilder i databasen. Informasjon om enkeltgjenstander i denne rapporten kan brukes som utgangspunkt for beskrivelse

Det anbefales at det utarbeides en plan for beredskap og en verdbergingsplan for enkeltgjenstander dersom dette ikke er gjort.

Kirken bør vurdere oppvarmingsrutinene og ordne solskjerming på vinduer over galleriet.

5 Kilder

Kirkesøk, Kirkebyggdatabasen og Riksantikvarens arkiv.

6 Fotografier september 2022

Foto 1: Messehakel muligens fra 1700-tallet med tilstandsgrad 3. Forside.
Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren.

Foto 2: Messehakel muligens fra 1700-tallet med tilstandsgrad 3. Bakside. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren.

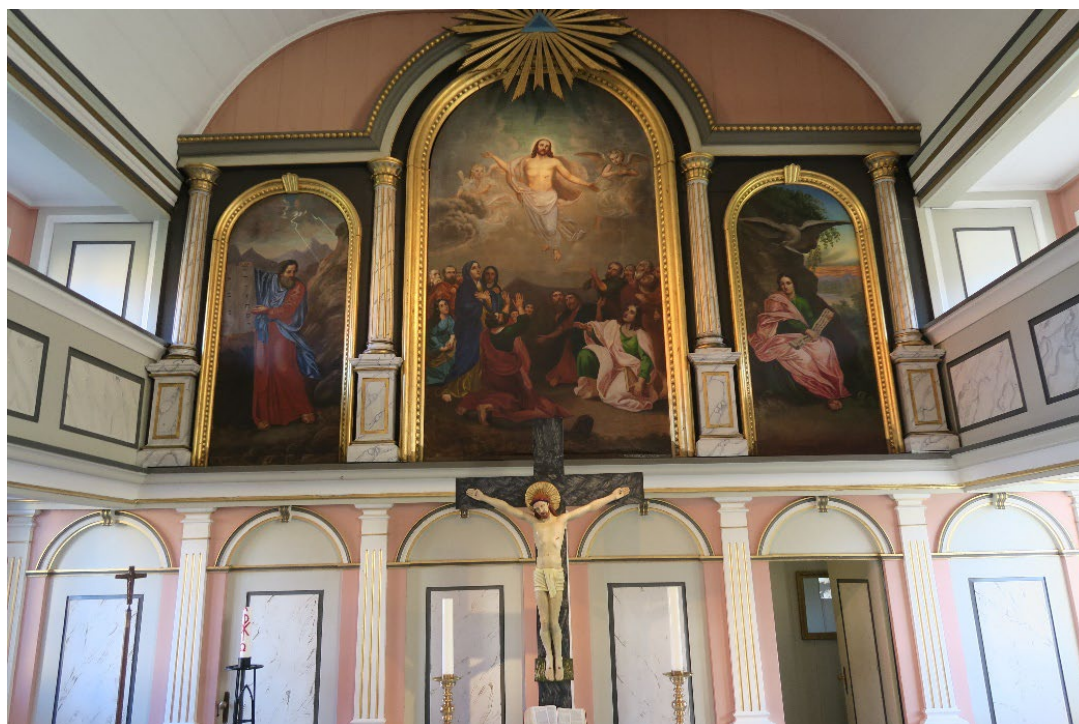

Foto 3: Maleriene på fondveggen bak alteret. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren.

Foto 4: Detalj, eksempel på løs maling på lerretmaleriene. Foto: Nina K. Jernæs, NIKU.

Foto 5: Altertavlen i sakristiet fra 1766/68. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren.

Foto 6: Hessehaket i monter datert 1763. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren.

Foto 7: Lite, dekorert skap. Foto: Nina K. Jernæs, NIKU.

Foto 8: Lite, dekorert skap. Foto: Nina K. Jernæs, NIKU.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 144

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736, Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112, Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00